

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, доцента Гармідер Лариси Дмитрівни

на дисертаційну роботу ШОВКОВОЇ Олени Аркадіївни

**на тему «ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОСУВАННЯ ПРОДОВОЛЬСТВА
ТОРГОВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-
ТЕХНОЛОГІЙ»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковою тематикою

Сучасні економічні умови господарювання, що характеризуються швидкістю зміни чинників зовнішнього середовища, посиленням інтеграційних процесів і конкуренції між учасниками ринку, вимагають від підприємств реальної оцінки своїх можливостей та перспективних напрямів розвитку. За таких умов формування ефективних механізмів просування продукції до кінцевого споживача відіграє важливе значення в управлінні торговельними підприємствами, оскільки визначає шляхи майбутнього фінансування операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Водночас, використання Інтернет-технологій у механізмах просування товарів і послуг дозволяє організувати ефективну модель функціонування підприємства, що забезпечує не тільки стабільний розвиток, але й надає переваги у конкурентній боротьбі на ринку.

Підприємства роздрібної торгівлі продовольством, як кінцева ланка в постачанні продуктів харчування до усіх категорій споживачів, мають значний соціальний і економічний вплив на рівень життя населення країни. Оцінка діяльності для таких суб'єктів господарювання і формування на цій основі

ефективної системи збуту має важливе значення, оскільки забезпечує таким чином доступність продовольства для різних верств населення. Це зумовлює необхідність проведення комплексних досліджень щодо формування систем просування та збуту торговельних підприємств, обґрунтування основних напрямів їх вивчення, виокремлення методичних та практичних рекомендацій щодо оцінки ефективності їх функціонування.

В цьому контексті варто відмітити представлену дисертаційну роботу, її високу актуальність, наукову значимість і практичну направленість на вирішення важливих питань діяльності торговельних підприємств формування ефективних механізмів просування продовольства до кінцевого споживача. Питання, на які автор дисертації намагається дати відповідь, за своїм обсягом, глибиною висвітлення та переконливістю аргументів свідчать, що економічна наука поповнилася науковою розробкою, що має важливі теоретико-методологічні та прикладні положення.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» під час проведення лекцій та семінарських і практичних занять з дисциплін «Економіка підприємства», «Управління проектами», «Інформаційні системи та технології на підприємстві» (довідка № 016/09 від 15.09.2015 р.). Автором, зокрема, розглянуто економічну суть та основні засади організації процесів просування продовольства засобами інтернет-технологій.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. В основу дослідження покладено положення теорії підприємства, стратегічного управління, економічного аналізу, вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, застосування різноманітних методів економічних досліджень, достатньої апробації

результатів дослідження та їх впровадження.

Автором дисертації чітко окреслені і логічно побудовані мета та завдання дослідження, обґрунтовано теоретичні та методичний підходи щодо їх виконання, розроблено і апробовано відповідні пропозиції, які у своїй комплексності є науковим шляхом вирішення наміченого економічного завдання. Особливо варто відмітити, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є логічно взаємопов'язаними. Результати дослідження отримані автором особисто.

Дисертаційна робота Шовкової О. А. є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і прикладному рівні. Вона має послідовну та виважену структурну будову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню, і водночас комплексну наукову компетентність її автора. На користь надійності представлених у роботі результатів дослідження свідчить застосування методів системного аналізу та узагальнення, статистичного аналізу, економіко-математичні, графічні та інші методи, які на основі аналізу первинної фінансово-аналітичної інформації дали змогу всебічно провести оцінювання ефективності діяльності підприємств роздрібної торгівлі продовольством та сформулювати рекомендації щодо впровадження Інтернет-технологій.

Викладене вище свідчить про обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що викладено у дисертаційній роботі Шовкової О. А.

3. Наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертації

У дисертаційній роботі Шовкової О. А. сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість. Наукові положення сформульовані автором самостійно й відображають особистий внесок дисертанта в розвиток економічної науки та її галузі – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Наукова новизна роботи викладена конкретно, послідовно і системно. Зокрема, у першому розділі кандидатської дисертації автором на основі використання сучасних методів досліджень, досліджено сутність механізмів просування, їх місце та роль у стратегічному управлінні підприємством, запропоновано удосконалене тлумачення поняття «механізм просування продовольства» та визначено його структуру (с. 27–28). За результатами дослідження праць вітчизняних та зарубіжних науковців, які пов'язані з інноваційним розвитком національного продовольчого ринку, виділено завдання, функції, етапи та чинники здійснення електронного продажу товарів, виокремлено особливості торгівлі продовольством у мережі Інтернет (с. 46-48). Проведений автором аналіз торговельної діяльності підприємств із використанням Інтернет-технологій дозволив виявити умови, необхідні для використання підприємствами торгівлі Інтернет-технологій та основні причини, що ускладнюють реалізацію таких інновацій і створити інформаційно-методологічне підґрунтя для застосування Інтернет-магазину як особливого комплексного засобу просування продукції (п. 1.3).

Другий розділ роботи присвячений комплексному аналізу результатів діяльності та розвитку торговельних підприємств, досліджено чинну систему просування продовольства. Автором удосконалено підхід до управління просуванням продовольства, який спирається на економічні та організаційні аспекти функціональних систем торговельного підприємства. В цьому контексті слід відмітити виокремлення послідовних етапів просування товарів, що надало змогу автору виділити конкретні завдання для функціональних систем досліджуваних підприємств та стало підґрунтям для підвищення ефективності управління просуванням продовольства (п. 2.1). Заслуговує на увагу запропонована система показників ефективності економічного та організаційного механізмів просування продовольства (с. 96–98), яка враховує взаємозв'язок процесів просування та збуту для здійснення оцінки ефективності механізмів просування. За результатами аналізу ресурсів торговельних підприємств виявлено резерви, які не використовувалися на момент оцінки (с. 123–134). За результатами проведених

досліджень запропоновано проведення структурних змін в існуючих механізмах просування продовольства з метою впровадження Інтернет-проектів на досліджуваних підприємствах (с. 134).

У третьому розділі дисертації Шовкової О. А. запропоновано використання концептуального підходу до формування економічного та організаційного механізмів просування продовольства з використанням Інтернет-технологій, який у своїй основі передбачає застосування структурно-логічної послідовності створення та впровадження зазначених механізмів (с. 138–139) з метою впровадження Інтернет-технологій у торговельну діяльність. Істотне місце у роботі відведено питанням ефективного використання підприємствами власних систем збуту. З цією метою автором розвинуто підхід до удосконалення процесів реалізації продовольства шляхом упровадження економічного та організаційного механізмів просування засобами Інтернет-технологій, який передбачає цілісну систему елементів технологічних процесів доведення продукції до споживачів (с. 161–163). До суттєвих здобутків автора слід віднести формалізацію технологічних процесів доведення продовольства до споживача обраними засобами Інтернет-технологій (с. 164–171). Заслугове на увагу запропонована систематизація видів ефектів від впровадження Інтернет-проектів, яка репрезентує комплексне поєднання результатів економічного, логістичного, комунікаційного, фінансового, соціального, науково-технічного, ресурсного, екологічного ефектів (с. 184–185). Зазначені пропозиції автора надали змогу підприємствам ухвалити управлінські рішення під час планування, реалізації та коригування збутової політики.

Цінність наукової новизни підтверджується, також, проведеною оцінкою ефективності Інтернет-проектів, яка відображує вплив механізмів просування на внутрішнє середовище підприємства та його оточення (с. 187–194).

Основний зміст дисертаційного дослідження структурований за розділами та підрозділами. Висновки є достатньо аргументовані та носять важливий теоретичний та прикладний характер. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій в цілому, що сформульовані у дисертації,

можна відзначити високий рівень теоретичного та методичного опрацювання автором головних аспектів досліджуваної теми.

4. Дискусійні положення та зауваження до роботи

Серйозних недоліків, під якими слід розуміти ті, що ставлять під сумнів одержані дисертанткою основні висновки, на наш погляд, дисертаційна робота не містить. Проте певні недоліки існують, вони зводяться до наступних:

1. Автором розглянуто сучасні підходи до визначення сутності електронної комерції, Інтернет-технологій, Інтернет-магазину (підрозділ 1.2). Доцільно було б більш докладно зупинитися на розгляді питання розвитку державного регулювання Інтернет-технологій на підприємствах України.

2. У роботі розглянуто різноманітні аспекти використання Інтернет-технологій у торгівлі та виокремлено проблеми, які виникають у процесі здійснення електронної торгівлі (С. 52-54). Однак, на наш погляд, дискусійним є твердження про високий рівень недовіри до електронної комерції серед споживачів.

3. В процесі розробки механізмів просування продовольства автором приділено значну увагу формуванню структури комунікаційної політики на основі стратегій «проштовхування» та «притягнення» (С. 90-91). З метою посилення обґрунтованості запропонованих напрямів розробки системи комунікацій, доцільним було б детальніше охарактеризувати «стратегію проштовхування» та «стратегію притягнення».

4. Одним з вагомих результатів роботи є розробка системи показників для оцінки ефективності механізмів просування продовольства, які формують механізм підвищення ефективності діяльності підприємства. Проте з дисертації залишилось не зрозумілим, за якими критеріями здійснюється вибір засобів аналізу. Також додаткового пояснення вимагає питання доцільності використання АВС-аналізу для градації торговельної націнки та висновків, які випливають з такого аналізу.

5. В дисертації було проведено дослідження існуючих підходів до створення Інтернет-магазинів різного ступеня складності на основі вимог підприємств (с. 149-151). На нашу думку, у роботі не вистачає ґрунтовного аналізу сучасних

програмних засобів створення таких магазинів (наприклад, проект WooCommerce на платформі WordPress).

6. Для вирішення задачі вибору формату Інтернет-торгівлі автором використано метод аналізу ієрархій на основі суджень фахівців (С. 142-144). Незважаючи на переваги використання як інструменту для прийняття рішень при стратегічному плануванні, даний метод має й певні недоліки, що зменшує можливості його використання, а саме, він має високий ступінь суб'єктивізму та потребує врахування кваліфікації експертів.

7. В процесі розробки забезпечення механізмів просування продовольства автором запропоновано варіанти складу штату працівників Інтернет-магазинів (С. 175-179). Проте з дисертації залишилось незрозумілим, чи потрібні в Інтернет-магазині касири? Якщо так, то чому їх участь представлена на рис. 3.11, 3.12 і немає на рис. 3.13? На нашу думку, додаткового пояснення вимагає питання формування складу штату працівників для кожного Інтернет-магазину.

Проте зазначені зауваження жодним чином не знижують загальної позитивної оцінки роботи, а лише можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту представленої дисертаційної роботи.

5. Загальні висновки і оцінка дисертації

Дисертаційна робота Шовкової О. А. «Формування механізмів просування продовольства торговельними підприємствами засобами Інтернет-технологій» є цілком завершеним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне та практичне значення. За рівнем наукової новизни наведені у дисертаційній роботі результати відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 –«економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності). У дисертаційній роботі містяться раніше не захищені наукові положення.

Текст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи. Отримані результати дослідження є вирішенням наукової проблеми поглиблення

теоретико-методологічних положень та формування рекомендацій щодо формування механізмів просування продовольства засобами Інтернет-технологій.

Згідно існуючих вимог, положення та результати дисертаційної роботи опубліковано у фахових наукових виданнях, у тому числі: одна стаття у виданні України, яке включене до наукометричних баз даних, дві – в іноземних періодичних виданнях, обговорено та схвалено на науково-практичних конференціях різного рівня. Представлені у дисертаційній роботі результати, як свідчать документи, подані у дисертації та знайшли впровадження у практичній діяльності вітчизняних торговельних підприємств.

Таким чином, на підставі аналізу дисертації Шовкової О. А., автореферату дисертації, публікацій дисертанта у фахових наукових виданнях можна зробити висновок, що дисертаційна робота виконана на належному теоретичному і методичному рівні відповідає вимогам щодо дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а автор дисертації – Шовкова Олена Аркадіївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04. – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

професор кафедри маркетингу

ДВНЗ «Український державний хіміко-технологічний
університет»,

д.е.н., доцент

Л. Д. Гармідер

Л. Д. Гармідер

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]